

Janusz Kumala

"Maksymilian M. Kolbe w swoim czasie i dzisiaj" : międzynarodowy Kongres Kolbiański : (Rzym, 24-27 IX 2001)

Salvatoris Mater 3/3, 355-360

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**„Maksymilian M. Kolbe w swoim czasie i dzisiaj”.
Międzynarodowy Kongres Kolbiański
(Rzym, 24-27 IX 2001)**

W dniach 24-27 września 2001 r. odbył się międzynarodowy kongres poświęcony osobie i pismom św. Maksymiliana M. Kolbego. Spotkanie o charakterze interdyscyplinarnym zorganizowały trzy instytucje: Papieski Wydział Teologiczny „Św. Bonawentury” (tam też odbywały się obrady), Papieski Wydział Teologiczny „Marianum” i Włoskie Interdyscyplinarne Stowarzyszenie Mariologiczne.

Kongres otworzył ks. kard. Zenon Grocholewski, prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego, a słowo wprowadzające wygłosił o. prof. Orlando Todisco OFMConv, rektor Wydziału „Św. Bonawentury”.

W pierwszym dniu kongresu wygłoszono sześć referatów o tematyce historyczno-kulturowej. Prof. Giorgio Rumi (Uniwersytet w Mediolanie) przedstawił temat: „Maksymilian Kolbe i jego czasy”. W swoim wystąpieniu zarysował historyczne tło życia o. Maksymiliana, koncentrując się na wydarzeniach, które mogły mieć istotny wpływ na przyszłego Męczennika z Oświęcimia. *Dla historyka – stwierdził Prelegent – ofiara życia [św. Maksymiliana] nie może pozostać jako niewyjaśniony błysk światła. To światło musi być rozszczepione na cząstki i poddane refrakcji, w trosce o zrozumienie motywów i możliwych alternatyw w chwili decyzji.*

Prof. Rumi zwrócił zatem uwagę m.in. na rolę postrzegania Maryi jako Królowej Polski w okresie zaborów, na rewolucję rosyjską w 1917 r., poświęcenie armii włoskiej Najświętszemu Sercu Pana Jezusa (kontekst powstania Rycerstwa Niepokalanej), kwestię „militarnej” terminologii w pobożności chrześcijańskiej, powstanie i styl działania Rycerstwa Niepokalanej. W podsumowaniu Profesor z Mediolanu wskazał na aktualność św. Maksymiliana: *Dla nas Kolbe nie może być budującym obrazkiem. Raczej jest on zwierciadłem, które z dramatyczną skutecznością odzwierciedla oblicze człowieka współczesnego. Odznacza się bardzo głęboką i płodną wiarą, ale jednocześnie przeżywa nadzieje i upadki wieku, który zakończył drugie tysiąclecie. Jego męczeństwo, w skrajnych okolicznościach, dotyczy i angażuje również i nas – angażuje nas w czasach, gdy coraz bardziej naciera relatywizm, niszcząc dziedzictwo ojców.*

Drugim prelegentem był prof. Fidel Gonzales-Fernandez („Gregorianum”), który omówił „wpływ współczesnych ideologii na ję-

zyk i strategię apostołską o. Kolbe”. W syntetyczny sposób ukazał tło epoki o. Kolbe, którą nazwał „dramatyczną”. Kościół od 1789 r. doświadczał w sposób bolesny ataków liberalizmu, który w wielu krajach doprowadził do zniszczenia zakonów, konfiskaty dóbr kościelnych, zeświecczenia instytucji małżeństwa, wprowadzenia rozvodu, laicyzacji wszelkich form życia cywilnego, zniesienia religii w szkołach, itd. Państwa liberalne za wszelką cenę usiłowały wykorzystać doświadczenie chrześcijańskie z życia pojedynczych osób i społeczności. O. Kolbe – zauważył Prelegent – *musiał żyć w epoce, w której konflikty ideologiczne, polityczne i etniczne nabrały wymiarów ekstremalnych, o jedynym w historii dramatyzmie*. W swojej działalności o. Kolbe musiał zmierzyć się z dominującymi w jego czasach ideologiami, czyli liberalizmem, socjalizmem marksistowskim, narodowym socjalizmem, masonerią i syjonizmem. Wobec tych ideologicznych wyzwań o. Kolbego staje odważnie razem ze zorganizowanym przez siebie Rycerstwem Niepokalanej.

Ostatni referat w sesji przedpołudniowej wygłosił prof. Danilo Veneruso (Uniwersytet w Genewie). Mówił o Kościele w czasach Piusa XI i jego oddziaływaniu na o. Kolbe. Pontyfikat papieża Piusa XI charakteryzowała konfrontacja Kościoła ze światem liberalnym. Papież rozbudza w Kościele ducha misyjnego, i w tym kontekście należy zobaczyć misyjny zapal o. Kolbego, aktywizuje laikat poprzez działanie Akcji Katolickiej, co miało też wpływ na angażowanie świeckich w dzieła apostołatu przez założyciela Rycerstwa Niepokalanej.

W sesji popołudniowej wykłady dotyczyły problematyki antropologicznej. Prof. Rocco Buttiglione (Uniwersytet św. Piusa V w Rzymie) ukazał o. Kolbego jako Polaka w kontekście modeli antropologicznych XX wieku. Św. Maksymilian żył w czasach pogardy dla człowieka i odrzucenia Boga. W takim kontekście *nowy człowiek, który się rodzi, nie ma już ośrodka czy głębi, stąd też przestaje również rozróżniać między mądrością a szaleństwem*. O. Kolbe jawi się jako patron trudnego XX wieku (Jan Paweł II), model świętości kapłańskiej, symbol pojednania między narodami. Prof. Buttiglione uwypuklił dwie cechy postaci o. Kolbego: rycerski charakter jego duchowości i wybór walki o prawdę oraz maryjność. Obie cechy są widoczne w jego byciu rycerzem Niepokalanej i męczeństwie. O. Kolbe poprzez „zwycięstwo wiary” w Auschwitz ukazuje prawdziwą naturę człowieka. *Błąd antropologiczny XX wieku polega właśnie na myśleniu, że człowiek może się spełnić bez ofiarowania się w darze*. Św. Maksymilian demaskuje ten błąd i ukazuje wzór człowieka, który oddaje siebie całkowicie Bogu i ludziom.

Prof. Giulia Paola Di Nicola (Uniwersytet w Chieti) omówiła wymiar kobieco-macierzyński w osobowości i pismach o. Kolbego. Uchwyciła te cechy św. Maksymiliana, które współcześnie postrzegane są jako dominujące w osobowości kobiety, np. zdolność interpretacji w sposób osobisty i oryginalny relacji między prawdą a życiem, umiejętność przeżywania wymiaru mistycznego egzystencji z jej realizmem, umiejętność przystosowywania się w organizacji różnych dzieł. Prelegentka zwróciła uwagę na ścisły związek św. Maksymiliana z Maryją, którą „przyjął do siebie” zgodnie ze wskazaniem Jezusa: „Oto Matka twoja”.

Trzeci referat wygłosił prof. Faustino Ossanna OFMConv. W swoim wystąpieniu usiłował wydobyć człowieczeństwo o. Kolbego jako chrześcijanina, zakonnika i świętego oraz konkretność w jego niezwykle aktywnej pracy, którą pojmował jako łaskę, obowiązek, codzienne zadanie.

Prof. Ossanna zwrócił uwagę na swego rodzaju „napięcie męczeńskie” w całym życiu o. Kolbego, które zwińczyła męczeńska śmierć. Widoczne jest ono zarówno w jego życiu osobistym, które nie było wolne od różnych cierpień oraz w jego pismach.

Drugiego dnia kongresu przyniósł referaty przybliżające teologię i duchowość św. Maksymiliana. Prof. Alfonso Pompei OFMConv („Seraphicum”) przedstawił „podstawowe elementy koncepcji teologicznej” o. Kolbego, do których Prelegent zaliczył: tajemnicę Trójcy Świętej, Osobę Jezusa Chrystusa, teologię łaski. W kontekście tych prawd wiary św. Maksymilian rozważał obecność Maryi, która jest dla niego *ikoną nowej ludzkości zrodzonej z przebitego Serca Ukrzyżowanego Odkupiciela, gwarancją realizowania się człowieka pod działaniem łaski i szczególną postacią Kościoła*.

Na temat motywów franciszkańskich w działalności apostołskiej o. Kolbego mówił prof. Luigi Iammarrone OFMConv („Seraphicum”). Prelegent wskazał na te aspekty franciszkańskiego dziedzictwa, które w znaczniejszym stopniu miały wpływ na apostołat św. Maksymiliana. Na pierwszym miejscu należy wymienić prawdę o prymacie Chrystusa w ujęciu św. Franciszka i Dunsza Szkota, która w istotny sposób wpłynęła na pojmowanie przez o. Kolbego osoby Maryi w perspektywie trynitarniej i chrystologicznej (prymat i przeznaczenie Maryi). Ponadto, można zaobserwować w pismach św. Maksymiliana wpływ dziedzictwa franciszkańskiego odnośnie do rozumienia tajemnicy niepokalanego poczęcia i pośrednictwa Maryi. O. Kolbe okazał się genialnym promotorem apostołatu maryjnego, głęboko zakorzenionego w tradycji swojego Zakonu.

Ostatni w tej sesji referat wygłosił prof. Salvatore Perella OSM, który na podstawie pism Świętego ukazał Niepokalaną jako ikonę chrześcijanina. W konkluzji swojego wystąpienia Prelegent sformułował pewne sugestie dotyczące współczesnej recepcji mariologicznych i antropologicznych koncepcji o. Kolbego. Otóż nie należy kontynuować „bezkrytycznej i przestarzałej lektury pism Świętego”, ale „przepuścić myśl o. Maksymiliana przez mądre i wypróbowane sito historyczno-kościelne”. W oryginalnym sposobie podejmowania kwestii niepokalanego poczęcia Maryi należałoby lepiej „uwypuklić wymiar soteriologiczny”. Używane przez św. Maksymiliana pojęcie „poświęcenia się”, należy odczytywać i proponować jako „przyjęcie” Maryi, paschalnego daru Odkupiciela.

W sesji popołudniowej pierwszy referat zaprezentował prof. Jesús Castellano Cervera OCD („Teresianum”), który w świetle duchowości współczesnej omówił drogę duchową św. Maksymiliana, etapy wzrostu, dojrzałości oraz mistyki służby i męczeństwa.

Na temat mistycznego języka w pismach o. Kolbego mówił prof. François-Marie Lethel OCD („Teresianum”). Według Prelegenta św. Maksymilian jest wybitnym przedstawicielem „teologii, którą żyją święci” (wyrażenie z *Novo millennio ineunte*, nr 27), w której można zobaczyć dynamikę wiary, która szuka rozumu i dynamikę miłości, która penetruje głębię Tajemnicy wiary. Uprzywilejowanym wyrazem języka mistycznego jest modlitwa, w której ujawnia się miłość Świętego. Modlitewny język miłości jest także językiem teologicznym, stąd teologia św. Maksymiliana jest „treściwa, dogmatyczna i dynamiczna”.

Na temat miejsca Maryi w rozwoju życia duchowego o. Maksymiliana mówił prof. Angelo Amato SDB („Salesianum”). O. Kolbe jest przykładem „ludzkiej egzystencji radykalnie maryjnej” („marianische Grundexistenz”). Prof. Amato przeanalizował poszczególne etapy życia Świętego i uwypuklił w nich stałe egzystencjalne odniesienie do Niepokalanej. Według Prelegenta duchowość maryjna o. Kolbego jest duchowością adoracji trynitarnej, doświadczenia eucharystycznego i „nowego serca” oraz żarliwości apostołskiej.

W ostatnim dniu kongresu tematyka referatów dotyczyła ewangelizacji oraz dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego.

Prof. Sergio Lanza (Uniwersytet Laterański) wyluszczył idee wiodące w ewangelizacyjnej działalności o. Kolbego. Najpierw Prelegent wskazał na duchowość kapłańską i zakonną św. Maksymiliana jako fundament jego ewangelizacyjnego zaangażowania. Jego ducha ewangelizacji przenika świadomość prymatu łaski, gdyż wszelka

skuteczność misyjna jest dziełem łaski Bożej. W życiu Świętego można podziwiać głęboką wiarę, że Bóg chce zbawienia wszystkich, żarliwość misyjną, która jest gotowa wykorzystać wszystkie środki do głoszenia Ewangelii, ufność, z którą pokonuje wszelkie trudności, wytrwałość i zdecydowanie. Prelegent ukazał też styl w jakim o. Kolbe prowadził dzieło ewangelizacji. Główne cechy to: fantazja, dialog, szacunek wobec każdego człowieka, współpraca, dawanie świadectwa.

Kolejny prelegent, prof. Jesús Lopez-Gay SJ („Gregorianum”), przedstawił problematykę misji i inkulturacji w dziełach o. Kolbego. Chociaż nie znał on pojęcia „inkulturacja” (termin pojawia się znacznie później), to jednak realizował ją w praktyce swej działalności misyjnej. Widać to szczególnie w czasie jego pobytu w Japonii. O. Kolbe w dziele głoszenia Ewangelii stawia na miejscowych kapłanów i zakonników, zakłada miłość i szacunek dla narodu, do którego przybywa mówić o Chrystusie, prowadzi dialog, a nie polemikę.

Ostatni referat z tego obszaru tematycznego wygłosił prof. Leon Benigny Dyczewski OFMConv (Lublin), ukazał św. Maksymiliana jako charyzmatycznego organizatora w służbie ewangelizacji. Jego charyzmat ujawnił się w realizacji czterech wielkich inicjatyw ewangelizacyjnych: Rycerstwo Niepokalanej, wspólnota zakonna Niepokalanowa, centrum medialne Niepokalanowa, misja w Japonii. Prelegent wskazał na antropologiczne i teologiczne podstawy charyzmatu św. Maksymiliana, a mianowicie: dynamiczne ujęcie życia, inspiracja świętości Maryi, miłość bliźniego jako wezwanie do działania, praca jako czynnik przemiany własnej i świata, duchowość franciszkańska. W działalności o. Kolbego należy też zauważyć takie ważne elementy, jak: szerokie grono współpracowników i podział zadań według kompetencji, innowacyjność i inicjatywa, łączenie teorii z praktyką, dobra znajomość warunków i wrażliwość na ich zmianę, korzystanie z doświadczeń innych, *public relations* w służbie apostołstwa, świadomość konkurencji i umiejętność pokonywania trudności. *Św. Maksymilian jest tym, który odważnie wprowadza nas w świat nowoczesnych odkryć i działań. Miał odwagę wyjść do świata nowoczesnej techniki i organizacji, świata obojętnego wobec chrześcijaństwa, często dzisiaj używanego przeciwko chrześcijaństwu, aby go włączyć w działania na chwałę Boga i dla wszechstronnego rozwoju człowieka.*

W popołudniowej sesji przedstawiono dwa referaty, z których pierwszy był swoistym świadectwem ekumenicznego spojrzenia na postać św. Maksymiliana przez pastora Giorgio Boucharda (Uniwersytet w Turynie). Pastor dostrzegł w nim człowieka kontemplacji

i modlitwy, który nie wahał się cierpieć i oddać swojego życia dla Chrystusa. *I prawdopodobnie na tej płaszczyźnie znajduje się jego najwyższe znaczenie ekumeniczne dla wszystkich, którym leży na sercu świadectwo chrześcijańskie we współczesnym świecie.*

Prelegent zauważył też, że problemem z ekumenicznego punktu widzenia jest mariologia o. Kolbego i *trudno o niej myśleć jako o możliwym moście pomiędzy wyznaniem reformowanym i Kościołem rzymskokatolickim.* Mimo to można go uważać za „męczennika ekumenicznego” XX wieku, ponieważ był przede wszystkim człowiekiem czynu, karmiącym się głęboką duchowością, w którym w sposób heroiczny ujawniło się „podobieństwo do Chrystusa”.

Kongres zakończyła dyskusja panelowa, która była pewnego rodzaju podsumowaniem całości obrad. Udział w nim wzięli: o. prof. S.C. Napiórkowski OFMConv, o. prof. I. Calabuig OSM, prof. R. Bertalot (pastor waldensów).

O. Napiórkowski wypunktował najważniejsze problemy związane z dziedzictwem kolbiańskim: 1) doświadczenie jako *locus theologicus* (mariologia doświadczenia/przeżycia) a teologia św. Maksymiliana; 2) jak pogodzić w o. Maksymilianie mistykę i działanie; 3) dwa modele pośrednictwa Maryi: model „do Chrystusa” należy korygować, a promować drugi – „w Duchu Świętym”; 4) uwzględnić doktrynę o usprawiedliwieniu przez wiarę w badaniu jego teologii (niepokalane poczęcie a „sola gratia”); 5) wykorzystać nowe modele antropologiczne w prezentowaniu Maryi o. Maksymiliana.

O. Calabuig zwrócił uwagę, że pomimo wielu studiów nad kolbiańską mariologią, to jednak ciągle odczuwa się niedosyt. O. Kolbe jako teolog był głęboko zakorzeniony w kulturze swojej epoki, używał języka prostego, mistycznego. Należałoby wobec jego mariologii przyjąć postawę zarówno wierności, jak i rozeznawania (bez manipulacji). Są bowiem w niej takie elementy, które nie są aktualne. Stawiać wszystko na tej samej płaszczyźnie, to skazywać myśl maryjną o. Maksymiliana na izolację. Należy unikać wyrażań maksymalistycznych, oczyścić język w świetle współczesnego nauczania Kościoła. Zauważać i rozwijać prawdę o obecności Maryi nie tylko w tajemnicy Chrystusa i Kościoła, ale też Ducha Świętego i w kontekście całej historii zbawienia.

Kongres zgromadził specjalistów różnych dyscyplin teologicznych i humanistycznych. Wszyscy zgodnie podkreślali niezwykłą aktualność osoby św. Maksymiliana dla naszych czasów. Uważna lektura materiałów z kongresu na pewno przyczyni się do jeszcze lepszego poznania polskiego Szaleńca Niepokalanej, aby w nowych czasach był inspiracją w dziele ewangelizacji świata.